

KÜL A L E H T nr 76

Tsooru mõis, Litsmetsa, Luhametsa, Piisi, Roosiku, Savilöövi, Kikkaoja, Viirapalu

KAGU-EESTI ISETEGEVUSLASTE KOKKUSAAMISED VÕRUMAAAL

Elu on kui laevuke merelainetel, tõustes kord üles, et siis taas alla laskuda. Laskumine on justkui väike hingetõmbepaus järelemõtlemiseks ja uue energia kogumiseks. Kolm aastat tagasi koondasid Tsooru rahvamajas kaks andekat ringijuhti - Laine Keerov ja Ive Ruusamäe, enda ümber inimesed, et purjetada avamere lainetele.

„Kolmas noorus“ tegelased esireas istuvad Tiit Lannajärvi (vasakult), Lily Keerov ja Herki Hillak. Seisavad Eve Meitsar, Ale Annus, Ly Raudsepp, Marge Annus, Laine Keerov (lavastaja), Liis Keerov, Maarika Ermel (grimmeerija), Allan Kannimäe ja Jarek Jõela.

Vanarahva ütlus: „Tibusid loetakse sügisel“ ei käi isetegevuslaste kohta. Nende töödele antakse hinnanguid kevadkuudel. 26. märtsil toimus Rõuges Kagu-Eesti maateatripäev, kus Tsooru näitetrupp esitas katkendi Raimond Pähni tragikomöödiast „Kolmas noorus“. Õhtul nägid tsoorulased sama etendust esiettekandes kodulaval. Kohale tuli rohkearvuline publik. Toole tuli saali juurde tuua, et kõik ilusti istuma mahuksid. Toreda elamuse said mõlemad pooled.

Näitemängu lavastaja Laine Keerov asus uut näidendit varakult otsima. Ega see lihtne töö ei ole. Arvestama peab nii näitlejate valikuga kui ka loo sobivusega, mis rahvale meeldiks. Seekord võeti ette suurem pätkel - täispikk kahetunniline kirjatükk kümne tegelasega. Kahjuks pidi nii mõnigi näiteringi liige puuduva iseloomuliku karakteri tõttu selleks hooajaks pealtvaatajaks jääma. Rõõmustav on asjaolu, et Tsooru näitemängus tahetakse osaleda. Kollektiiviga liitus mitmeid uusi näitlejaid, mõned sõitsid prooviõhtutel

kohale isegi Antsla kandist. Viimastel kuudel käidi koos isegi kahel korral nädalas. Vaev tasus end ära. Ale Annust pärjati maateatripäeval tiitliga „Parim karakteresineja“. Hästi mängitud etendus „Kolmas noorus“ on kõlapinda tekitanud Tsoorust kaugemalgi ja nüüd on esinemiskavas väljasõidud 9. aprillil Antsla kultuuri- ja spordikeskusesse, 15. aprillil Varstu kultuurikeskusesse, 23. aprillil Uue-Antsla rahvamaja ja 14. mail Harglasse.

Tsooru segaansambel esines vokaalansamblite päeval Missos täiskooosseisus: Liis Keerov (vasakult), Lily Keerov, Liia Sibul, Kerli Koobak, Sirle Nurk, Mare Mägi, Ly Raudsepp, Ive Ruusamäe, Kaire Nüüls, Vladimir Vassiljev ja Sandra Kroonmäe.

Edukalt esinevad ka Tsooru vokaalansambli lauljad Ive Ruusamäe juhendamisel. Sügisel lisandus lauluringi veel mitu liiget. Nii mindi välja 3. aprillil toimunud 14. Võrumaa ja 7. Kagu-Eesti vokaalansamblite päevale Misso pika lauljateriviga. Mõnigi laulupäeval osaleja avaldas imestust, kuidas on võimalik ühes väikeses maakohas koondada kokku kümme lauljat. Arvan, et selle üheks põhjuseks on tore kollektiiv. Unistustes on sügisel juurde meelitada veel mõni teadaolev laulumees. Just meeshäältest tuntakse puudust. Ainuke mees Vladimir Vassiljev hoiab tublilt ansambli segaansamblite kategoorias. Laulupäev möödus lustiliselt. Kohal oli kolmest maakonnast (Põlva, Valga Võru) 19 ansambli 148 lauljaga. Igatahes lauldi päike välja, mis omakorda pani selle talve paksu lumekihi kiiresti sulama. Järgmisel päeval oligi Mustjõgi ääreni lumevett täis. Kevad on oma täishiilguses Võrumaale jõudnud.

Tekst ja fotod: **Kalle Nurk**

Väljavõte Vello Helki mälestustekogumikust „Kauge koolitee kajastusi“.

.....

Heinrich Pill

Ta oli kasvult väike, kuid iseloomult äge. Just nagu üks meie kodune vanasõna iseloomustab: „Väikesed koerad on kõige kibedamad purema“. Kui ta sai vihaseks, siis kajastatakse ta kärkimine ja paukumine üle terve koolimaja. Ta ei kohkunud siis tagasi ka kõrvakiilust ega juustest tutistamast. Viimast kasutas ta vahepeal ka naljatades, kui mõne poisi juuksetüükad tema arvates olid liiga pikad. Pea pidi meil alati olema paljas, number nulliga põetud. „Mina teen sama habemenoaga“, suvatses ta osutada oma paljale pealaele. Ei usu küll, et ta juustekasv oleks tõusnud üle mõnekümne karva. Sellepärast ta vist alati raseeris hoolega ja püüdis meid tiivustada järgnema oma eeskujule. Kuid siin oli ju kindel vahe: meie tegime seda koolikorra sunnil, tema häbenes oma paarikümnet harjast. Nii ei saanud ta olla meile mingiks eeskujuks, see õige kiilaspäisus oli meist veel kaugel.

Ta oli olnud koolijuhataja kogu Eesti Vabariigi ajal, alates 1920. aastast. Tal oli elav läbikäimine vallarahvaga. Ise oli ta abielus, kahe poja isa ja taluomanik. Seepärast oli ta vallas rohkem tuntud kui eelpool kirjeldatud vanapoisskooliõpetaja August Vainu, kuigi viimane nagu Heinrich Pill lõi agarasti kaasa seltskonnategevuses. Oli kombeks ja traditsiooniks, et meie neli õpetajat moodustasid kaaluva osa igas näidendis, mis lavastati pidude puhul haridusseltsi rahvamajas, endises Tsooru mõisa häärberis.

Kui August Vainu eelistas tõsisemaid osi, olid koomilised osad Heinrich Pilli lemmikharrastuseks. Ka elus jäi ta mingiks koomiliseks kujukse, kõigest respektist hoolimata. Kui kellegi õpetaja üle tagaselja naerdi, siis oli see harilikult tema. August Vainu ja tema „puujalg“ tulid teises järjekorras. Kõige rohkem respekti tundsimine kummalisel kombel naisõpetajate ees, kuigi nende tundides lärmasime kõige rohkem. Kuid sellest allpool.

Heinrich Pilli elukaaslane oli läti päritoluga. Eesti keelt ta vist kunagi korralikult selgeks ei õppinud, pursis ikka kogu aeg. Kerge tal polnud oma koolijuhatajast elukaaslasega, krabe nagu ta oligi, selleks oli Heinrich Pill kooselu aastatel aga omandanud teatud kavalust.

Veidi üle saja meetri koolimajast eemal, Tsoorust Sänna poole viiva tee ääres oli kaupmees Raagi pood. Teda tunti rohkem nime all „Paks Raag“. Pood asus pikas ühekordses madalas majas, üsna Mustjõe lähedal, oli pime ja madal, lõhnas vankrimäärde järele. Raag oli omal ajal ka kaubelnud viina ja õllega. Kindlad kunded võisid neid veel nüüd saada. Ka Heinrich Pill oli seda sorti mees, armastas topsi põhja vaadata. Seda ei sallinud aga ta elukaaslane.

Suurel vahetunnil lippasime vahest poe juurde ühte ja teist ostma. Me ostsime ainult tungivalt vajalikke asju, kuna Raag oli kallid, lisis ikka paar senti, saime odavamalt Tsooru mõisa kauplustest. Pill kasutas seda vahetundi ajuti naise teadmata poe tagakambris paari õlle või klaasi kangema märjukese nautimiseks. Kuid häda talle, kui abikaasa avastas, et austatud koolijuhataja oli kadunud. Siis kohtasime teda kurjakuu-

lutava ilmega, kui lippasime poest tagasi koolitundi, ostetud kontuurkaart või vihik näpu vahel. Muidu vastas ta ikka lahkelt laste tervitusele, aga nendel korradel ei pannud ta meid õieti täheleegi, jätkas vaid oma kiiret astumist poe suunas.

Kaupmees Raag pidas aga harilikult vahti ja andis hoiatussignaali. Mõnikord õnnestus Pillil tagaukse kaudu ja üle heinamaa koju lipsata. Raag kinnitas siis ilmsüütu näoga, et tema polevat koolijuhataja härrat mitu päeva näinud. Kuid teinekord vedas viltu, poes oli palju ostjaid, signaal võis hilineda ja välk lõi sisse. Siis tuli Pill peale suurt vaheaega oma tundi suure hilinemisega, näost palju punasem kui tavaliselt. Teadsime, mis oli juhtunud ja olime üsna vakka. Sellises tujus võis Pill kergesti väänata mõne kahe, lisaks mõnikord väike kõrvalops.

Heinrich Pill andis tunde maateaduses, laulmises, loodusloos ja tööõpetuses. Viimastes klassides kuulus ka võimlemine tema alla. See piirdus küll rohkem tööga kooliaias ja puulõhkumisega. Talvel sai peetud lumesõda ja suusatatud. Ei mäleta, et Pill oleks meile kunagi andnud võimlemises mõne sisetunni. Tema juures sai küll viilida, kuid oli raske saada häid hindeid. Viilida sai eriti kirjatöödega. Looduslugu ja maateadust nõudis ta sissekantud vihikus, kuid neid kontrollis ta harva. Olin mõnikord sissekannetega paar kuud maha jäänud. Siis tuli äkki teade: järgmiseks tunniks olgu vihud korras. Tuli appi võtta mälu ja mobiliseerida fantaasia. Vihud sain kuidagi korda, kuigi see maksis palju mu unest. Järgmisel tunnil oli Pill aga kõik unustanud ja me alustasime vana mängu otsast peale. Kord aastaks küsitles ta meid suuliselt, harvem paar korda. Suuliste küsimuste puhul oli ta karm ja nõudlik, vastused pidid olema kiired ja tabavad. Siis hindeid üle nelja ei saanud. Jumal teab, kust need - numbrid meile tulid, aga sisse kantud nad olid, vahel vist näo järgi.

Märkusi pani ta harva, aga need olid selle eest väga kaaluandvad. Üks tema märkus kaalus üles kolm Vainu oma.

Teda huvitas tõsisemalt laulmine. Ta ise oli kohaliku pasunakoori juht. Laulmises ei saanud viilida ega muidu kõrvale hoida. Ta püüdis meile heliredelit selgeks õpetada, ei võtnud arvesse, et oli ka ebamusi-kaalseid õpilasi. Neid oli mitu, ja nad pandi lihtsalt üle istuma. Nende hulgas olin ka mina oma halva kuulmisega. See on ainuke aine, milles ma kunagi olen üle istunud. Pill jändas minuga: isegi kurdid olevat võimelised heliredelit ära õppima! Mina ju vastu ei teadnud ega julgenud vaielda, algasime ikka otsast pihta, sama negatiivse tulemusega: minu häälekatsed ei klappinud klaveri heliredeliga. Peale paari üleistumist lõi Pill minu suhtes käega: „Mine ja ära tee suudki lahti, kui on laulmine, õpi ainult

noodikirjutamine korralikult selgeks!“ Teiste korraliku kuulmisega, aga ebanusikaalsete õpilastega harjutas ta veel paar nädalat, siiski ilma eriliste tulemusteta.

Tööõpetuse tundides meisterdasime oma materjali-dest reha- ja kirvevarsi, kudasime kalavõrke ja saagisime vineeritoid. Ka sellel alal polnud mul erilist andi. Pill viskas siingi käega ja pani lõputunnistusele ilusa nelja nagu laulmiseski. Ega sinust nangunii tenorit või tiserit saa! Laulmises olin vähemalt omandanud hea transpioneerimisõskuse, aga tööõpetuses?

Kõige huvitavamad olid Pilli võimlemistunnid. Kui teised nõudsid liikmete väänamist ja paenutamist, siis torgati meile siin sügiseti ja kevadeti pihku kas labidas, reha või kirves. Pidime siis näitama, et oskame teha ka midagi kasulikku. Seda tööd tegime heameelega. Sundijaid meil kaelas polnud, midagi ikka valmis tegime ja sai ka head juttu ajada, märkusi polnud vaja karta. Sügisel saime aias pealekauba õunu nosida, ka koorisime kaalikaid ja närisime porgandeid, kevadel rabarberivarsi. Pill harilikult end ei näidanud. Kooliteenija pidi küll meid valvama, aga pigistas ikka ühe silma kinni; temal polnud erilist põhjust meie peale kaevata.

Pilli majapidamise juures puutusime kokku ka tema kalkunitega. Need võõrad linnud oli meie peale kurjad, nende ees oli meil umbes sama palju aukartust nagu koolijuhataja ees; taandusime aupaklikult, kui liginesid.

Talvel olime võimlemistunnis platsis suuskade, kelkude ja uiskudega. Suusaspordiks ja kelgutamiseks olid ümbruskonna kingud just nagu loodud. Uisutamiseks pakkusid Mustjõe käärud häid võimalusi, aga pidi olema natuke ettevaatlikum, oli ka kiire vooluga kohti, kus jää üsna õhuke, eriti jõe keskel. Ei mäleta

aega, et oleks juhtunud suuremaid õnnetusi. Suusatamisel murdis mõni suusa või suusanina, aga see oli pisiasi, mida sai liimiga parandada. Talvel olid suusad ju meie harilikud liikumisvahendid. Siis suustasin oma üsna laiade kodutehtud laudadega otse üle nurme ja väljade kooli, tee oli nõnda palju lühem.

Poisid harrastasid suusatamist ja uisutamist, kelgutamine jäi rohkem tüdrukute lõbuks. Mõnikord võeti kindluse mõttes üks poiss tüürimeheks. Aga see kurivaim ajas vahest meelega kelgu ümber ja näpistas veel lisaks plikasid pehmes lumes. Siis oli kisa ja naeru laialt. Pahandati rohkem kombe pärast, lumes oli hea sumada. Paremini läks neil tüdrukutel, kellel oli soome kelk. Need valisid ühe rüütli, kes pidi palehigis magusa naeratuse eest neid lükkama, endal võidurõõmus ilme näol: vaadake, mis ma võin! Ja tüdruk ise istus kelgul nagu mõni väike printsess, ümberkukutamise ja näpistamise hädaoht peaaegu olematu. Aga siiski vahetati meelsasti mõne sõbrannaga, istuti harilikule kelgule ja tuhiseti künkast alla. Siis ei olnud kelgu ümberminemisel probleeme, oli tore püherdada puh- tas lumes ja kilgata - ei tea mispärast? Talverõõmu oli süle ja kuhjaga!

Liuväljakul aga sooritasime kõik piruetid ja muud vigurid ühel jalal. Mitte seepärast, et olime meisteruisutajad, vaid kuna neid oli vähe, kellel oli uisupaar. Enamik laskis „tritsudega“, vikatiseljast tehtud uiskudega, mida oli ainult üks: parema jala jaoks. Teine jalg pidi tasakaalu hoidma ja hoogu andma. Olid siiski toredad need meie talvelõbud!

Kõik see toimus Pilli valvsa pilgu all. Oli hea, kui võimlemistund oli viimane, siis läks Pill ära ja me võisime vabalt jätkata. Muidu me pidime ruttama, et jõuda järgmisse tundi, et vältida märkust hilinemise eest, eriti kui tunniandja oli August Vainu ...

29. mai 1938 aasta Lepistu kooli lõpetajad.

Esireas Rudolf (Ruudi) Pill (vasakult), Valentin Hütt, Endel Luik ja Heldur Saliste. Teises reas Armilda Valner, Linda Edula, Tiia Loos, Endla Vellak, Liide Saliste, Erna Kõivupuu ja Pärja Leer. Kolmandas reas koolijuhataja Henrich Pill, õpetaja August Vainu, Vello Helk, Valdo Hommik, õpetaja Hille Roomet ja õpetaja Aliide Purru.

KULLAR VIIMNE PANEB VAATAJA FILMIGA KOOS HINGAMA

Kolmapäeval, 16. märtsil oli Tallinnas Solarise keskuse Artise kinos Kullar Viimse dokumentaalfilmi „Hing“ esilinastus. Teatavasti näitab Artis ainult väärtfilme. Ka Kullari film on väärtfilm, seda näitas esietendusel täis-saal, vaatamise ajal saalist kostev elav kaasaelamine ja spontaansed aplausid.

Viimast kohtab meie kinodes väga harva. Paar päeva hiljem Postimehes ilmunud arvustus oli kiitev, kriitik peab Kullarit Eesti filmi tulevikutegijaks. „Hing“ on läbinisti Kullari film, sest ta on korruga käsikirja autor, režissöör ja ka operaator. Klassikaraadiole antud intervjuust selgus, et Kullarile meeldibki endaette olla ja kõike ise teha. Tavapärane filmitegemine, kus palju asjaosalisi koos ja rohkesti saginat, talle ei istuvat.

Dokfilmi „Hing“ keskne tegelane Francesko Leego paistab olevat Kullari hingesugulane. Ka tema tegeleb üksi, vastutab ise enda eest ja teatab uhkelt „Mulle see töö meeldib“. Kuid see töö on eriline, sest Francesko on ainuke elukutseline naiskorstnapühkija Eestis.

Filmis ei öelda otseselt midagi Francesko varasema elu ja praeguse toimetuleku kohta, tal on küll püsiv töökoht ja korralik sissetulek, ta liigub ringi oma autoga, kuid see on ka kõik. Varsti selgub enamasti vaid vihjamisi, et välise heatujulisuse ja lõõpimise taga on

sotsiaalne tõrjutus ja sooline ahistamine, vaene ning kurvavõitu lapsepõlv. Francesko tütarlapselikku noort nägu rikub mõnede hammaste puudumine. Ravimata ja puuduvad hambad on tänapäeva Eestis üks kõige kindlmaid kehvalt elavate inimeste tunnuseid. Saalis vaatajate ridades vallandus kahin ja elevus, kui Francesko tõmbas mingis kuurinurgas oma emal elektriku näpistangidega hamba välja. See oli filmi üks kõrghetki ja pani asjad niiõelda paika, andes selgelt märku, kes on kus filmi tegelaste sotsiaalses hierarhias. Osa vaatajaist naeris kõva häälega, teised plaksutasid, ja kolmandad kommenteerisid kuuldavalt nähtut. Siinkirjutaja arvates polnud seal midagi naerda, lugu oli kurb ja veidi isegi ebameeldiv vaadata. Ühtlasi tuleb siinkohal avaldada tunnustust filmi autorile, kes oskas õigel ajal olla õiges kohas.

Lühidalt filmi autorist

Kullar Viimne (31) on lõpetanud Balti Filmi-ja Meediakooli ja õppinud FAMU filmikoolis Prahast. Tema dokumentaalfilmid on võitnud mitmeid auhindu rahvusvahelistelt festivalidelt. Varem on tal valminud viis filmi: „Ultra Vennikased“ (2009), „Viimnepäev“ (2006), „Reis kerge pagasiga“ (2006), „Jumalaga“ (2004) ja „Kuhu lähed?“ (2003).

Kullari kodu on Tsoorus Vahe talus, tema koolitee algas Lepistu põhikoolis, mille ta lõpetas 1995. aastal. Praegu elab ja töötab ta Tallinnas. Varsti näitab Kullar oma uut filmi ka Tsooru rahvamajas.

*Peeter Lasting,
Puiestiku talu Tsoorus*

ÕNNITLEME SÜNNIPÄEVALAPSI

89	Õie-Marionilda Reiljan	4. aprill	Viirapalu	69	Anne Puksa	8. aprill	Tsooru
85	Kristjan Kroonmäe	2. aprill	Tsooru	68	Leili Must	15. aprill	Tsooru
84	Harald Mõttus	9. aprill	Luhametsa	66	Viivi-Aili Koidusaar	4. aprill	Tsooru
84	Lehte Puura	14. aprill	Litsmetsa	58	Ilme Võro	13. aprill	Viirapalu
82	Karl Jänes	19. aprill	Piisi	57	Raivo Nummert	6. aprill	Litsmetsa
80	Aksel Uibo	21. aprill	Tsooru	56	Aleksander Hillak	29. aprill	Tsooru
75	Koidula Mõttus	20. aprill	Tsooru	55	Oskar Sisas	1. aprill	Tsooru
75	Heino Post	30. aprill	Luhametsa	53	Hetti Lindpere	12. aprill	Tsooru
71	Anni Liibert	8. aprill	Litsmetsa	53	Kalle Nurk	27. aprill	Roosiku
71	Eha Kuzmina	11. aprill	Roosiku	52	Sulev Mõttus	26. aprill	Luhametsa
69	Leida Kasak	2. aprill	Piisi	51	Toomas Sild	29. aprill	Kikkaoja

Tsooru kandi rahva teabeleht

KÜLALEHT

Väljaandja: MTÜ Tsooru Koidukiired Toimetaja Kalle Nurk tel: 5193 0084

Kuulutused ja kaastööd: kalle@antsla.ee Trükiarv: 40

Külaleht internetis: <http://tsoorukant.planet.ee>